

27 april 2017

Nya runor! Säkra vårtecken ifrån Vada

Fragmentet från Vada kyrka när det var alldeles nyfunnet. Foto John Hamilton/Arkeologerna.

I måndags förmiddag ringde John Hamilton från Arkeologerna, vilket i regel bara kan betyda en sak: att ett nytt runfynd har gjorts. Så var mycket riktigt fallet och denna gång handlade det om ett runstensfragment från Vada kyrka, som just nu genomgår renovering.

Fyndet hade han gjort i samband med övervakning av schaktningar för en åskledare på kyrkogården strax norr om kyrkan, och med tanke på dess storlek (det mäter inte mer än 19,5 × 12 cm) och den minst sagt leriga jorden på platsen måste det betraktas som en liten bragd.

Efter rengöring var dock ristningen mycket tydlig och redan från hans första fotografi som jag fick mig tillsänt efter lunch, kunde jag utan större tvekan läsa **...t + k-...** Inskriften består alltså av två runor samt rester av en tredje, vilket är alldeles för få tecken för att texten ska kunna tolkas. Visserligen skulle man utifrån vad som brukar stå på runstenarna gissa på ett [*l̥e*]*t g[æra]* "lät göra" eller [*a*]*t K-/G-* det vill säga prepositionen "efter" följt av ett namn som har börjat på *K* eller *G*, men mer än spekulation kan detta aldrig bli.

Det mest intressanta var dock stenmaterialet. De flesta runstensfragment som tidigare har påträffats vid Vada kyrka är av röd sandsten, men denna gång handlade det om granit. Tankarna gick naturligtvis omedelbart till en speciell runsten, nämligen den som vid kyrkorenoveringen 1955 påträffades inlagd som fönsterbänk i sakristian och som jag har skrivit om i [det digitala supplementet till Upplands runinskrifter](#). Kunde det nyfunna fragmentet möjligen höra ihop med denna sten?

Runstensfragmentet U Fv1971;212B som det såg ut när det påträffades 1955 inlagt i en fönsterbänk i sakristian. Foto ur Runverkets samlingar.

I går passade jag och min kollega Laila Kitzler Åhfeldt på att i samband med andra tjänsteärenden ta en tur till Vada kyrka och sammanträffa med John. Att det rörde sig om en och samma sten kom vi ganska strax fram till, eftersom stenmaterialet visade sig utgöras av en karakteristisk strimmig sort. Vi kunde också konstatera att fragmentet måste ha tillhört stenens vänstra kant och genom att det fanns en liten avsats i brottytorna på båda fragmenten gick det till och med att med stor sannolikhet passa in det på rätt plats. Det blev då också uppenbart hur runtecknen skulle tolkas. Inskriften inleds med runorna **ra...** som måste vara början av ett namn (kanske med förleden *Ragn-*). Runorna **...t + k...** på det nyfunna fragmentet kan då inte gärna vara resterna av något annat än just frasen [lē]t g[æra] "lät göra". Att hitta en tidigare okänd runsten är alltid stort, men att hitta ett runstensfragment som kompletterar texten på en tidigare känd runsten är ibland nästan större.

Så här ska nog fragmenten från Vada passas ihop. Foto Magnus Källström.

Tyvärr är varken läsningen eller tolkningen av inskriften på det tidigare kända fragmentet helt klar och jag måste säga att jag inte är helt tillfreds med det förslag som jag har framfört i [den preliminära artikeln](#) i supplementet. Men om vi nöjer oss med detta så länge, ser texten på stenen nu ut på följande sätt:

ra...t + k-...okrahnuis--jiokat|oturs

Ra[gn-(?)...lē]t g[æra] ... ok Ragnvī(?) ... ok (eller: hiogg) at dōttur s(īna?).

"Ragn-(?) ... lät göra ... och Ragnvi(?) ... och (eller: högg) efter sin(?) dotter."

Det måste också nämnas att John innan han kom till Vada igår hade avlagt ett besök vid Spånga kyrka och där på morgonen påträffat ett tidigare okänt runstensfragment av röd sandsten. Fragmentet bär visserligen bara en bit av en slinga, men att det rör sig om en runsten råder det inget tvivel om. Ristningen är utförd med ovanligt fina, endast 3 mm breda ristningslinjer, vilket gör att vi kanske även kan passa ihop detta fragment med någon tidigare känd runsten. Detta får framtiden utvisa.

Runverket har hittills i år registrerat fyra nyfynd. Nummer 1, 3 och 4 har John Hamilton svarat för och två av dem till och med under samma vecka. Jag misstänker att detta är ett mycket svårslaget rekord!

Magnus Källström

Magnus Källström är runolog, docent och forskare inom runforskningsområdet vid Riksantikvarieämbetet

Skrivet av [Magnus Källström](#)